

מבאר הגמרא: **לחליצה**, מה החדוש בחליצה שצריך לבדוק? הרי זה כמו גירושין!

אלא, **לאפוקי מדרבי יוסי**, זה ללמד דלא כרבי יוסי, **דאמר "איש" כתוב בפרשה**, בפרשת חליצה "ככה יעשה לאיש", ואין איש אלא גדול. אבל **אשה**, בין גדולה ובין קטנה יכולה לחלוץ.

קא משמע לן, באים להשמיע לנו, **דמקשינן אשה לאיש**, שמקשים אשה לאיש, שאף אשה חולצת רק אם היא גדולה, **דלא כרבי יוסי**.

וממשיכה הגמרא לבאר, **ולמייאונין**, אם מצאנו שערות היא לא ממאנת, **לאפוקי מדרבי יהודה**, לחדש שלא כשיטת רבי יהודה, **דאמר** צריך לבדוק למיאון⁽¹¹⁶⁾ באופן שאורך השערות יהיה **עד שירבה שחור על הלבן**, עד שהשערות יגדלו ויהיו שוכבות על הבשר הלבן. **קא משמע לן דלא כרבי יהודה**, אלא גם שערות קצרות הן סימן לגדלות.

ולמוכר בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים — בא לחדש, **לאפוקי ממאן דאמר בן שמונה עשרה שנה**.

ועתה פוסקת הגמרא בדינים שנאמרו לעיל: **והלכתא**, תוך הזמן **כלפני הזמן**, ומוכר רק לאחר שגמר את שנת העשרים.

והלכתא, הלכה **בגידל בר מנשיא**, שאם יודע בטיב משא ומתן מוכר בנכסי אביו מבן

י"ג.

והלכתא, הלכה **כמר זוטרא**, שלעדות מטלטלין מעיד מבן י"ג שנה.

והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בבולהו, בכל הדינים שנאמרו לעיל.

מתניתין:

המחלק נכסיו על פיו, אדם שמחלק את נכסיו בדבור בלבד —

רבי אלעזר אומר: אחד בריא ואחד מסוכן, גם שכיב מרע שהולך למות, צריך קנין. והוא חולק על התקנה שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין בדבור בעלמא.

ולפיו, **נכסים שיש להם אחריות קרקעות**, נקנין **בכסף ובשטר ובחזקה**, צריך לעשות את הקנינים שמיוחדים לקרקעות. **ושאין להן אחריות מטלטלין אין נקנין אלא במשיכה**. שזה הוא קנין של מטלטלין.

אמרו לו חכמים לרבי אלעזר: יש ראייה קנו-ב לתקנת שכיב מרע, שיקנה בדבור בלבד, **ממעשה באמן של בני רובל** [זה היה שם אביהן], **שהיתה חולה**, **ואמרה תנו את כבינתי** [תכשיט שחוגרים על הצואר] **לבתי**, **והוא השווי שלו בשנים עשר מנה**. **ומתה**, **וקיימו חכמים את דבריה**, חכמים קיימו את המתנה אף על פי שזה היה בדברים בלבד. ומוכח שיש תקנה לאדם מסוכן הנוטה למות, שיכול להקנות את רכושו בדבור בלבד, ללא צורך בקנין.

116. תוד"ה לחליצה מסתפק אם רבי יהודה סובר כך רק במיאון או תמיד.

מצאנו שערות יכולה למאן כך מבאר תוד"ה ולגרושין.

שנינו במשנה: אמר להן בני רובל תקברם
אמן:

ודנה הגמרא: מאי טעמא, מדוע קא לייט
להן, הוא קלל את בני רובל?

אמר רב יהודה אמר שמואל: מקיימי קוצים
בכרם היו, הם השאירו קוצים בכרם, אף על
פי שזה מאכל בהמה, ועברו על "לא תזרע
כרמך כלאיים", שעוברים על כך אפילו לא
זרעו ממש, אלא רק אם קיימום לכלאיים
בכרם, ולא עקרום.

ורבי אליעזר לטעמיה, שהוא סובר, שאף
קוצים נחשבים כלאיים.

דתנן שנינו במשנה במסכת כלאיים [ה ח]:
המקיים קוצים בכרם — רבי אלעזר אומר,
קדש. הכרם נאסר מצד כלאיים. וחכמים
אומרים, לא קדש אלא דבר שכמוהו
מקיימים, אסור כלאיים הוא בדבר שאנשים
רגילים להשתמש בו ולקיימם בכרם, אבל
קוצים אין להם שמוש, ולכן אין מקיימים
אותם אלא עוקרים אותם מהכרם.

ודנה הגמרא: בשלמא המקיים בכרם כרכום,
חזי, כיון שכרכום ראוי לאכילה, לכן הוא
אוסר את הכרם אם גדל בה. אלא קוצים,
למאי חזי? הרי קוצים לא ראויים לכלום,
ולמה יאסרו את הכרם?

אמר רבי הנינא: מאי טעמא דרבי אלעזר,
— שכך בערביא, מקיימים קוצים בשדות
לגמליהן. בערביא משתמשים בקוצים

אמר להן רבי אלעזר השיב לחכמים: בני
רובל — תקברם אמן! בני רובל היו רשעים,
וחכמים רצו לקנוס אותם, לכן אמרו
שהמתנה שנתנה אמם לבתה תחול בדבור
בלבד. אבל במסוכן סתם, ודאי שאין תקנה
כזאת, (117)

גמרא:

תניא: אמר להם רבי אלעזר לחכמים ראה
לשיטתו ששכיב מרע צריך לעשות קנין, ולא
מועיל בדבור: מעשה במרוני [נקרא כך על
שם מקומו] שהיה בירושלים, והוא היה
חולה מסוכן, וחיו לו מטלטלין הרבה, וביקש
ליתנם כמתנה. אמרו לו, אין להם תקנה, אין
אפשרות להקנות את המטלטלין לאדם אחר
במתנה, עד שיקנה על גב קרקע, בקנין אגב,
שיקנה לו קרקע ואגב זה את המטלטלין.

הלך, וקנה בית סלע, קרקע סלעית שאינה
ראויה לזריעה ולכן היא זולה, סמוך
לירושלים. ואמר:

צפוני לפלוני, הוא הקנה את הצד צפוני של
הבית סלע לפלוני, ועמו, אגב הקרקע, מאה
צאן ומאה חביות. ודרומו לפלוני, וכן הקנה
לפלוני אחר את החלק הדרומי של הקרקע,
ועמו אגב הקרקע מאה צאן ומאה חביות.
וקיימו חכמים את דבריו.

מוכח מכאן, שאף שכיב מרע צריך קנין.

אמרו לו חכמים: וכי משם ראייה? הרי אותו
מרוני, בריא היה, ולכן היה צריך קנין.

117. הרשב"ם מסתפק אם לרבי אלעזר אין בכלל את התקנה של מתנת שכיב מרע. או שהוא חולק רק

למאכל גמלים, ולכן יש לזה חשיבות לאסור בכלאיים. (118)

אמר רבי לוי: קנין קנין משכיב מרע אפילו בשבת. מותר לקנות ממנו במעשה קנין ולא רק בדבור. ולא מבעי כשנותן כל נכסיו, שאז אין לקנין תוקף, שהרי אין בו צורך, כי קונה בדבור בעלמא, בכל זאת התירו לעשות קנין. אלא אף במתנה במקצת, שאז הוא קונה רק על ידי קנין, בכל זאת התירו חכמים, (119) **ולא לחוש לדברי רבי אלעזר.** ומה שהצריכו קנין, זה לא בגלל שיטת רבי אלעזר, שחולק על תקנת שכיב מרע שקונה בדבור, **אלא שמא תטרף דעתו** אם לא יוכל להקנות בקנין, לפי שהוא חושב שבלי מעשה קנין אין תוקף לנתינה. ולכן התירו קנין אף בשבת.

מתניתין:

במשנה הקודמת נחלקו רבי אלעזר (120)

וחכמים בתקנת שכיב מרע. והמשנה הזאת באה לבאר את דברי חכמים, מתי לא צריך קנין.

רבי אליעזר אומר: בשבת דבריו קיימים. כל התקנה של שכיב מרע שקונה אפילו בדיבור, בלי קנין, היתה רק לגבי שבת, **מפני שאינו יכול לכתוב,** לכן תקנו שיכול לקנות באמירה. **אבל לא בחול,** אלא צריך מעשה קנין.

רבי יהושע אומר, חולק וסובר: אם בשבת אמרו שיכול לקנות באמירה, קל וחומר **בחול,** כיון שבחול יכול להקנות בקנין, ולכן "כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת", ובחול ראוי לקנין. (121)

כיוצא בו מצאנו מחלוקת דומה בין התנאים האלו: **זכין לקטן,** אפשר להקנות דבר לקטן באמצעות אדם אחר, מדין זכין לאדם שלא בפניו, **ואין זכין לגדול.** לאדם גדול אחר לא יכול אדם אחר לזכות עבורו, כיון שהוא

בטלה דעתם.

119. על פי הרשב"ם אבל הרא"ש חולק שבמתנה במקצת לא חוששים לטרוף דעת שהרי הוא לא חושב על מיתה והראיה שמשיר לעצמו אלא רק במתנה שנותן כל נכסיו התירו. ואפילו שהקנין פועל כגון שרוצה שהקנין יחול מחיים כדי שלא יוכל לחזור בו.

120. הגירסא במשנה היא רבי אלעזר בן שמוע, כך שיטת התוס' תוד"ה רבי אלעזר ובמשנתנו התנא הוא רבי אליעזר.

121. על פי הרשב"ם במשנה ודבריו קשים שהרי כל הראוי לבילה זה סברא בכשרות הדבר אם

במקום שנתן את כל נכסיו ולא הדגיש שנותן מחמת מיתה אבל במצוה מחמת מיתה שברור לנו שנותן מחמת מיתה אף רבי אלעזר מודה. וכן הרשב"ם סובר שרבי אלעזר אם עמד מחוליו לא חוזר מהמתנה. וכבר תמהו בדבריו שאמנם אין תקנה שיקנה בדבור אבל יש הרי אומדנא שנותן מחמת מיתה ואם כן בעמד יכול לחזור.

118. ולכאורה כיון שרוב האנשים אינם משתמשים בקוצים מדוע שלא נאמר בטלה דעתם של המעוט מבאר הריטב"א שכאן למעוט יש סיבה שהם מקיימים את הקוצים כיון שיש להם גמלים ואף לרוב העולם אם היו גמלים היו צריכים את הקוצים לכן בכה"ג לא אומרים